

SCHAFF, ADAM,

¿Qué futuro nos aguarda? Las consecuencias sociales de la segunda revolución industrial,
Ed. Crítica, Barcelona, 1985.

El llibre de Schaff és molt amè, sobretot si es té en compte que es tracta d'un Informe: el del Club de Roma, publicat l'any 1982 i encarregat de tractar el tema de la microelectrònica i d'altres tecnologies i la seva incidència en les qüestions socials. Prou conegut per a tots nosaltres, com autor marxista contemporani que ha tractat temes essencials com el de *La alienación como fenómeno social* (Alianza, 1982) o *El comunismo en la encrucijada* (Crítica, 1984), Schaff connecta de nou amb el preocupant tema del desenvolupament de les noves tecnologies i llur impacte en les societats avançades, en les quals es produeixen canvis en la formació econòmica, la formació social, la formació política i la formació cultural. Tots aquests canvis responen a la implementació de tecnologies com la microelectrònica i la robotització, la microbiologia i la ingenieria genètica, la utilització de noves fonts d'energia com la solar o la eòlica, etc.

Les noves tecnologies afecten clarament i decisivament el mercat i, especialment, la concepció del treball. No solament és produeix atur tecnològic sinó també una crisi en la identificació personal de l'individu en les societats avançades, que ja no prendrà com a punt de referència l'ocupació, sinó d'altres variables. Aquest fet té conseqüències socials i polítiques pregones. Un exemple que exposa Schaff és el japonès per tal de contrastar-lo amb l'europeu, tot tenint molt en compte les extremes diferències culturals entre ambdues realitats socials. Aprofundeix en aquest tema en la segona part del llibre quan tracta de la concepció d'home marxista i la dificultat d'aplicar-la avui, per tal de fer entenedor el «desenvolupament de la individualitat» en un tot o els nous sistemes de valors que sorgeixen.

Així a les conseqüències socials de l'actual, o segona, revolució científica i tecnològica, segueix l'explicació de l'individu en la societat de la in-

formació. En ambdues parts del llibre, les referències a la relació de les societats, anomenades avançades, amb les del Tercer Món, són constants, com ara també la nova concepció del progrés en connexió amb el millorament de la condició humana. No és tampoc sorprenent i casual que l'epíleg del llibre vinculi utopia amb realitat com les dues cares d'una moneda.

Aquesta obra de Schaff és, doncs, suggerent i plena de noves vies de reflexió. Moltes qüestions apuntades són discutibles i susceptibles d'un rebuig crític com a irrealistes o utòpiques en el món i moment en el qual vivim, especialment pel que fa a les previsions de l'autor sobre els empresaris (que s'avindrien a una nova lògica de repartiment social dels excedents per mor de la inhumanitat que significa l'existència de tants aturats i els riscos de conflictivitat social), o el sistema dels partits polítics i moviments socials (que duren a terme llur paper moral i polític d'induir a les ments humanes la consciència dels actes, a més de fer possible la interiorització de les noves idees). En resum, és un llibre interessant perquè planteja un dels problemes més acuciants des de la perspectiva d'un pensador marxista que dona proves constants de la seva joventut de pensament.

CARLOTA SOLÉ